

Hatvan évvel ezelőtt, 1933. május 12-én hunyt el „az írók és a nők írója”: *Krúdy Gyula*.

Milyen író is Krúdy? Az érett elmék, sokat próbált lelkek, érző szívek írója.

Egyik kiváló ismerősöm azt mondta, hogy nem *mer* Krúdyt olvasni, számtalan kötelességét kell teljesítenie, s fél, hogy ha Krúdy-kötetet vesz a kezébe, menten Podolinba álmódna magát, elgyönyörködne a Poprád folyón léket vágó piros szoknyás menyecskék fehér lábikrájában, s elfelejtkeznek a hidépítésről vagy alagútfúrásról, mely feladatok neki kijelöltettek.

Krúdynak sajátos, egyéni stílusa van. Egyik legmagyarabb írónk, csaknem képtelenség idegen nyelvre lefordítani. Olvas-tam egyik novelláját francia fordításban, lehetetlen a sajátos magyar színt, stílust, ízt, hangulatot visszaadni, mely műveiből árad. Mákonnal, bűvös itallal itatja olvasóit. Művein, mint valamilyen sajátos függőyön keresztül látjuk a tájat, életet (mindig magyar tájat és magyar életet), megmásítva, eltulozva, sokszor torzítva. Ő nem sorolható be sehová, semmiféle irányzatba, se nem realista, se nem romantikus, szimbolista, naturalista vagy szürrealista. Egyik sem, s mégis: mindenik.

Írónak született...

Nyíregyházán született, 1878-ban, s e tájon – ezt igen gyakran hangoztatja – a honfoglaló Szabolcs vezér vitézeinek csizmája nyikorgott az almát és krumplit oly bőven termő homokon.

Az író nagyapja – Gyula ő is – a szabadságharc alatt részt vett Komárom legendás védelmében, később a nyíregyházi Honvédegylet, majd a budapesti, Soroksári úti Honvédmenhely igazgatója. Ennek öccse, a híres, sőt hírhedt Krúdy Kálmán, az úri betyár, aki a szabadságharc bukása után gerillaharcokat folytat 25 főnyi bandájával. Krúdy az Álmodó hősé és a Betyár álma című regényeiben állít neki emléket, de Mikszáth is ír róla A pajkos Krúdy csinnytevésiben.

Az író édesapja, „a fiatal Krúdy”, élete végéig zsinóros magyar ruhában jár. ő volt az egyetlen a családban, aki nem bohém. A „fiatal Krúdy” tíz gyermeke közül a legidősebb az író Krúdy Gyula.

A gimnázium első osztályait Podolinban, a takácsok és képfestők városában járja. Tizenhét éves korában már ismert tárcsai író, Turgenyevért, Puskinért ra-

jong. Édesapja nem veszi jónéven irodalmi tevékenységét, s választás elé állítja: vagy felhagy az írással, beiratják Oxfordba, ahol is együtt evezhet a lordok fiaival, vagy a család megvonja tőle a támogatást. Ő az utóbbit választja. „En írónak születtem, semmi másnak.”

1896-ban, a millennium évében Budapestre jön, s elkezdődik számára az újságírók küzdelmes, szép, szabad élete.

Első házasságát hűszéves korában köti, de ez a frigy, bár három gyermek származik belőle, igen boldogtalan. Krúdy életmódja, az állandó éjszakázás, kocsmázás, szerelem s könnyelműség nem felel meg annak az elképzelésnek, melyet egy józan családapától vár a közvélemény és egy igen anyagias feleség.

Sokszor fél évig sem lakik otthon, hanem valamelyik író barátjánál, *Szép Ernőnél*, *Bródy Sándornál* üti föl a sátorfáját, vagy valamelyik hölgyismerősénél. Igen gyakran az „Újvilág utcai írónőnél”, Madame Louise-nál, aki előkelő nyilvánosházat vitt, melyben a magyar írotársadalmon kívül megfordult a walesi herceg, Milán szerb exkirály, és

még számos trónját vesztett vagy trónját váró európai vagy ázsiai magyar.

Louise asszonyt számtalan regényében és novellájában örökíti meg, „Pest rózsájának”, „Fehércamelia hölgynek” nevezve. (Igazi nevén Pilisi Róza.)

1918-ban felbontják első házasságát, 1919 tavaszán másodszer is megnősül. Második felesége feleannyi idős, mint ő, s bár gyengéden szereti férjét, tapasztalatlan, nehezen tud megbirkózni annak hihetetlenül bohém és zilált életmódjával. Ez az életmód – soha nem tudjuk megérteni – mégis lehetővé teszi, hogy az író rengeteget dolgozzék. Műveinek száma csaknem Jókai alkotásainak mennyiségével mérhető össze. Több mint hatvan regényét, háromezernél több elbeszélését, krockiját, tárcáját, karcolatát tartjuk számon, s bizonyára lappanganak még írásai hazai és külföldi folyóiratokban.

Gedényi Mihály 1978-ban, az író születésének centenáriuma-ra Krúdy-bibliográfiát jelentetett meg (összeállításában e sorok írója is közreműködött), ebben részletesen s pontosan utána-nézhetünk ennek az egyedülálló oeuvre-nek.

Gedényiné Gaál Zsuzsanna